

כשפרצה אש הגיהנום ב-11

בספטמבר, עבד הכוריאוגרף הישראלי איציק גלילי על יצירתו החדשה "יבשם שמים", "For Heaven's Sake" עם רקדנים מפורטוגל ומהולנד, ועם קבוצת מוסיקאים ערבים-ישראלים. היצירה התייחסה באופן כללי ל אלימות בעולם; אחרי אירועי ה-11 בספטמבר, לא נותר לו אלא להתמקד במה שקורה "ביום שאחרי".

איציק גלילי, רקדן, כוריאוגרף ומאז 1997 מנהלה האמנותי של גלילי דאנס בכרונינגן - אחת משמונה להקות מחול הזכות לסבסוד ארצי בהולנד - מציג את יצירתו החדשה "For Heaven's Sake". הבכורה שנועדה לביצוע הלהקה מכרונינגן, התקיימה ב-30 בנובמבר, בפסטיבל המחול ההולנדי בהאג. לכבוד הפסטיבל הועלתה ההופעה פעמיים, והשתתפו בה חברי להקת גלילי ועם רקדנים מלהקת המחול גולבנקיאן הפורטוגלית. במהלך החזרות, נסע גלילי הלך ושוב בין הולנד לפורטוגל, ועבד עם שתי הלהקות בו בזמן, זאת מפני שעלות החזרות של הלהקה הפורטוגלית בהולנד במשך חודשיים ימים היתה גבוהה מדי. לפני הבכורה נותרו לגלילי רק עשרה ימים לחבר את שתי הלהקות. מינואר עד מארס הופיעו רקדני גלילי ברחבי הולנד, בליווי חמישה נגנים ישראלים-ערבים.

יום שלישי אחר הצהריים, 15 באוקטובר, חמישה שבועות אחרי ה-11 בספטמבר. כשנכנסתי לאולם החזרות, סיים גלילי לאכול צלחת מרק קר, לא יודע אם זו ארוחת הבוקר, הצהריים או הערב שלו. זה עתה שב מפורטוגל. הוא מקרין אנרגיה אופיינית לעבודתו, עונה לשאלותיהם של איש יחסי ציבור ושל אחד הטכנאים, חולק הוראות לאדם נוסף בנוגע לתלבושות, ובינתיים מוליך אותי לקפטריה שבסטודיו שלו. ההפקה החדשה היא מחווה לעולם שגלילי בא ממנו ואותו הוא מבקש לאזכר: ישראל.

גלילי: "ישראל היא מקום שבו בני אדם מתפתים לאלימות כמו לשירה. מקום שההכחשה צומחת בו כמחלה מדבקת, ובו לומדים להישרד עם פצעים שאינם נרפאים ועם אובדן שלא ישוב עוד על תיקונו."

איך ועד כמה יכול אמן להתמודד עם דברים אלה באופן מופשט?

"הפשטה היא מושג מוזר, בעינינו כאן בהולנד המלחמה בין בני הטוטסי וההוטו היא הפשטה. אין אנו מסוגלים לגלות מי עושה מה למי ומדוע. כך מתחילה הפשטה. ההפקה החדשה שלי אולי נדמית מעין הרהור

בעקבות ה-11 בספטמבר, אבל - 'For Heaven's Sake' - המוסיקה, הרעיון והטקסט שהיו הבסיס למופע, היו קיימים לפני התאריך הזה. ההופעה נטענה במסר נבואי בדיעבד, כי היא מתייחסת להתפוצצות של אלימות. אבל האלימות היא נצחית: כאן ועכשיו, קין והבל, ישראלים ופלסטינים, טוטסי והוטו. יותר משההופעה עוסקת באלימות, היא עוסקת במה שבא אחר כך. ביום או ברגע שאחרי."

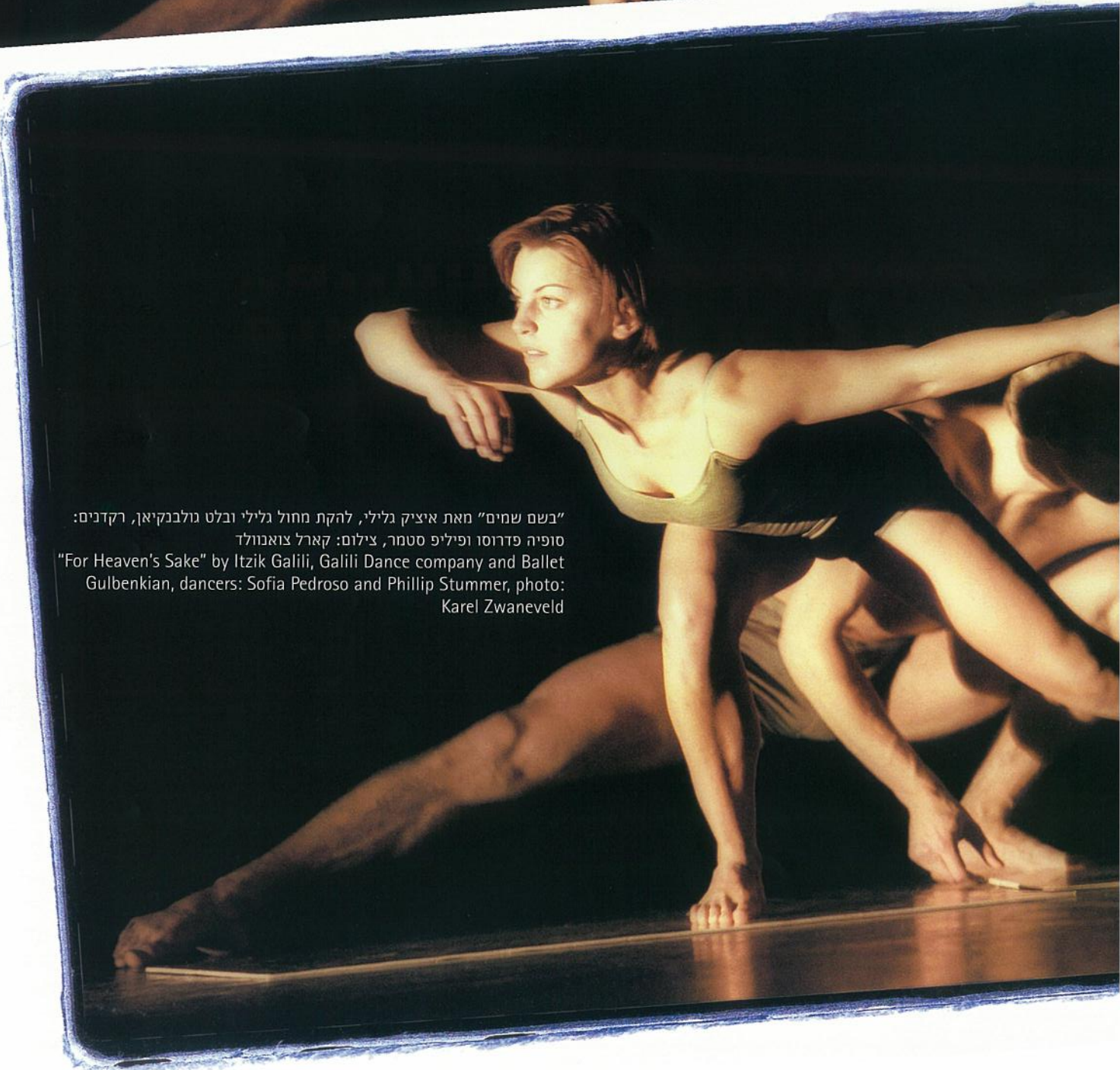
לכן אתה גר בהולנד? כי החברה ההולנדית מציעה שלוה, בהשוואה לכל מוקדי התבערה בעולם ובמיוחד בישראל, מולדתך?

"הסיבה לבואי להולנד היתה פשוט אהבה. לא לארץ אלא לחברה שלי. ואחריה עוד אהבה, לעוד אשה. אבל הולנד היא החלום האמריקאי שלי. לפעמים אני אומר לחברים ישראלים שהכתובת לחלום האמריקאי שגויה. את כל ההזדמנויות לעבוד במקצוע שלי קיבלתי כאן. בשבילי הולנד היא הארץ המובטחת. בתקופה שפרצתי בלהקת בת-שבע, הייתי כבר בן עשרים ומשהו. מיהרתי ורציתי עוד. את ההזדמנויות הבאות קיבלתי בהולנד, שהציעה לי גם תחושת ביטחון. אנשים כאן לא יודעים מה זה להרגיש סכנה מתמדת מעבר לפינה, מתחת למעטה דק של של התנהגות יומיומית. בארצי שלי מרגישים בזה תמיד. ועכשיו יותר מאי פעם."

להולנד יצא שם בתחום המחול. גם לישראל. אתה מרגיש הבדלים גדולים?

"ההבדל החשוב הוא התוקפנות. הלחץ המתמיד של מה שקורה במזרח התיכון, מחוץ לחלל החזרות ולאולמות המחול,

איציק גלילי: "הכאוס שאנו עושים מהחיים"

"בשם שמים" מאת איציק גלילי, להקת מחול גלילי ובלט גולבנקיאן, רקדנים:
סופיה פדרוסו ופיליפ סטמר, צילום: קארל צואנוולד
"For Heaven's Sake" by Itzik Galili, Galili Dance company and Ballet
Gulbenkian, dancers: Sofia Pedroso and Phillip Stummer, photo:
Karel Zwaneveld

משפיע על כולם, במודע או שלא במודע. רקדנים וכוריאוגרפים משתמשים בדבר הזה. אחרים רואים באמנות דרך מילוט, צורה של בריחה; רק לא להצטרך לחשוב על מה שקורה, על הכאוס שאנו עושים מהחיים. איני יכול אלא לבטא זאת בעבודתי. ולא בריאליזם ישיר, אלא באופן מופשט. אפילו כשאני מחפש במודע, יש כנראה משהו שאוטומטית מושך אותי להעיר ולהגיב."

ולכן אתה מבקש לצעוק "For Heaven's Sake!"

"כן. אני אמן, לא פוליטיקאי. האם מה שקורה עכשיו הוא מלחמה בטרור? האם זו מלחמה בין דתות? בין מזרח למערב? אני רואה קשר בין השלושה. בכור ההיתוך הגדול שהוא ישראל, הניגודים האלה מעוררים בעיות עצומות כבר עשרות שנים. התגובה ששומעים בישראל אחרי ה-11 בספטמבר נעה בין 'עכשיו העולם יבין את הבעיות שלנו לבין 'אתם רואים, כל אלה טרוריסטים'. העולם השתנה. הציניקן שבי הרגיש את התגובה הראשונה. העולם מוכרח לחיות עם האיום. בדיקות ביטחוניות, שהן חלק מהחיים הנורמליים בישראל, הופכות פתאום למציאות גם כאן במערב. אנחנו לא יכולים להמשיך להתכחש לכך שמהשהו בחברה שלנו מעוות באופן בסיסי. וברור שאני לא יכול אלא לבטא את עמדתי בעולם שאני חי בו. עבודתי היא מטאפורה לאופן שבו אני מתמודד עם הלחץ העצום של האירועים סביבי."

שטף השיחה נקטע על ידי אות המציין שגלילי חייב לחזור לחזרה. בסטודיו עסוקים הרקדנים שלו בחגירת פרוטזות למיניהן. רגל תותבת, מתקן מתכת כבד סביב הצוואר, החזה, זרועות, רגליים.

הם ירקדו עם זה?

"יתסתכלי ותראי איך."

על רצפת האולם תנועת הרקדנים מוגבלת בגלל המתקנים הלוחצים. הם גמישים אך מופרעים בעליל ביכולותיהם הגופניות. הם רוקדים לצלילי מוסיקה ים תיכונית. הפרוטזות מאטות את התנועה שלהם. בראשי חולפים דימויים על אנשים מוגבלים, שאינם יכולים עוד לנוע, בעקבות תאוונה, ואחרי שלב ההחלמה הראשון הם חייבים להכיר במוגבלות שנותרה. פצועי פיצועים. פצועי פעולות תגמול. צעירים שאינם מבינים מה קרה להם והם חייבים להסתגל לעובדה שהחיים נמשכים, על אף שהם, בן רגע ושלא באשמתם, "סומנו" לשארית חייהם.

לא הפיצוץ "סימן" אנשים אלה, אלא מה שקרה אחר כך. החיים "אחר כך" אינם רק ניסיון לנוע שוב, אלא גם היכולת לתת אמון שוב. כבר במהלך החזרות, מאמצי השווא הללו של הרקדנים המחפשים חלל לנוע בו עם כל המגבלות המלאכותיות, הם קורעי לב. ואז גלילי קורא: "לא, אל תנסו לרקוד יפה. קדימה, תרימו רגליים. אם אני - שגילי כפול מגילכם - יכול, גם לכם לא צריכה להיות בעיה". כמה פניות מהירות וסיבובי מחול, כמה גרירות רגליים, גוויים רועדים, מהירות, התקרקעות, ריאליזם. צעקה. אחד הרקדנים מכה בבן זוגו בקב שלו. שקט. ואז חיוך כבוס של אהדה ושל השתתפות בכאב. הרקדן הפגוע מנסה לשוב לאיזונו בפנים מכורכמות. דקותיים הפסקה. חייבים להמשיך.

מישהו אמר לי בזמן האחרון, שהלוואי ולא היה מביא ילדים לעולם. מה דעתך על רעיון כזה, כשלא מזמן הפכת לאבא בעצמך?

"המופע נוצר כי נולד לי תינוק. חיים

חדשים גורמים לתקווה. אם לא נותרה לך תקווה, אפשר פשוט להפסיק הכול. וכמובן, אני רוצה שהוא יגדל בעולם טוב יותר. אם אני יכול לתרום בכך שאחשוף את האנדרלמוסיה, אעשה זאת. אבל לעיתים ערמת הזבל גבוהה מדי."

בהולנד מצאו מקום רקדנים ישראלים רבים יחסית. האם אפשר לומר שרקדנים ישראלים נמרצים יותר, מהוקצעים פחות, אתלטיים יותר?

"זה הגיוני. גם זה נובע מהלחץ המתמיד. רקדנים ישראלים בדרך כלל תוקפנים יותר. גם תנאי העבודה בישראל קשים יותר, פחות תמיכה כלכלית, פחות תקנות המקפידות על שעות עבודה, על שעות מנוחה וחגים; פחות שכר. רקדנים בהולנד עובדים קשה, אבל בישראל עובדים קשה יותר."

אתה מעסיק בלהקה שלך כמה רקדנים ישראלים. זה מעיד על הערכתך לתכונות המייחדות אותם כישראלים? איך אתה בוחר רקדנים?

"בלהקה שלנו ישנם רקדנים מלאומים שונים: אוסטרים, גרמנים, ישראלים, הולנדים, פינים, שוויצרים, אמריקאים. אני לא צריך לפרסם שיש משרות פנויות, בשנתיים האחרונות באו להיבחן כשלוש מאות רקדנים. הם כותבים מכתב או פשוט באים. אני רואה איך הם רוקדים ושומע מה הם חושבים, מה השקפת עולמם, מה יש להם לומר על מקצועם, על שאיפותיהם. אני מחפש בעיקר עימותים. רקדנים שעושים מה שצפוי מושכים אותי פחות מרקדנים שבחרים בדברים שלא חשבתי עליהם עדיין. הבחירה הזאת נעשית מעצמה. אם אני רואה משהו ברקדן, קודם כל אני מניח לו או לה לעבוד איתנו במשך זמן מה. עכשיו רוקדים איתנו כמה רקדנים ישראלים, בגלל התכונות המיוחדות שראיתי בהם כאינדיווידואלים."

אתה מארגן את הרקדנים שלך לעיתים קרובות בזוגות או בשלושות. אחד עם לחם, שניים צולעים, הפרוטזות שלהם מפריעות, הם מנסים לקחת את הלחם מהרקדן הראשון, או ששני רקדנים מסתובבים זה סביב רעהו בפניות חדות הנראות מסוכנות בגלל הפרוטזות. האם הרקדנים עוזרים זה לזה?

"הם כבוש גופני טוב, כך שמבחינה טכנית לא צריכות להיות להם בעיות. הסיכונים שלהם בנשיאת הקביים, הפרוטזות, מתקני החזה וכו' יוצרים מתח נוסף: התזמון חייב להיות מדויק, אחרת הם עלולים לפצוע זה את זה. זוהי איכות טכנית. מובן שבדברים האלה הם עוזרים זה לזה. אבל המטאפורה נמשכת: איך אנשים מתנהגים זה לזה למחרת? הרי מקווים שיש עזרה הדדית. האם לומדים מטעויות, מתאונות? וכאן אני לא תמיד אופטימי. בלתי נמנע שהמופע יעורר אסוציאציות לאופן שאנחנו מתנהגים זה לזה אחרי ה-11 בספטמבר. הטקסט שהשתמשתי בו בהצגה ושהרקדנים אומרים אותו מקורו בדו"ח של עיתונאי שהיה עד לטבח בסאברה ושאתילה. זה היה ב-1982. כמעט לפני עשרים שנה, ומה למדנו בינתיים ומאז?"

ולסיום, איך נוצרה המוסיקה?

"במקור רציתי חמישה מוסיקאים פלסטינים. זה נעשה בלתי אפשרי כשפרצה האינתיפאדה השנייה. הצלחתי למצוא חמישה מוסיקאים ערבים ישראלים שהסכימו לעבוד איתי והם - יחד עם יאפ ואן קלה - הלחינו את המוסיקה למופע הזה. למעשה זוהי עבודה קבוצתית משותפת. נסענו

התיישבו לנגן. צלילים ערטילאיים, פיוטיים, אינטימיים ועצובים. בבכורת המופע, שלושה שבועות לאחר מכן, אני רואה שקטע הסיום השתנה. אין חאפלה. שני רקדנים חוצים את הבמה, אחריהם רקדן בודד נגרר פצוע מימין הבימה לשמאלה, שני שלטי קרטון מרחפים בידו כמו ענן, משני צדיהם נכתב (באנגלית): "היה זה בוקר מקסים... ביום כמו היום... פשוט לעמוד סתם ככה... פתאום..."

עברית: שמעון לוי

לפורטוגל לעבוד עם להקת גולבנקיאן. התהליך ארך קצת יותר אבל המופע השתפר בעקבות שיתוף הפעולה. כל קטע מוסיקלי מדגיש חלק אחר בהופעה. הרעיון לקטע הראשון היה שלי: חזרה קצבית של זוג רקדנים המכים את עצמם. אבל לכל קטע קצב משלו, צליל משלו."

הקטע האחרון היה אמור לכלול מרכיבים שמחים. אווירה של חאפלה. ליוויית את גלילי לסטודיו, שם המוסיקאים כבר גמרו לארוז כליהם. תשמע מה המצאנו, אמרו. שוב הסירו את מעיליהם, פתחו את ארגזי כלי הנגינה, הנמיכו אורות, הציעו כיסאות,

"בשם שמים" מאת איציק גלילי, להקת מחול גלילי ובלט גולבנקיאן, רקדנים: יוסי נוסייאן ודינה חוסיין, צילום: קרל צואנוולד
"For Heaven's Sake" by Itzik Galili, Galili Dance company and Ballet Gulbenkian, dancers: Jussi Noussiainen and Dina Khoussine, photo: Karel Zwaneveld